

© Photo DigiDaan

Voorstelling Oerknal Variaties is geen theatercollege maar mengt feiten met verbeelding

Als je het hardop vertelt, snap je het vaak beter - dus brengt Jan van den Berg theorieën en verhalen over het begin van alles op de planken.

Door: Martijn van Calmthout 27 februari 2018, 21:33

Er is niets zonder begin en dus begon theatermaker Jan van den Bergs nieuwe voorstelling Oerknal Variaties in de zomer van 2009 met twee interviews die hij las in de kranten. Het ene ging over de Bijbel. Het tweede over de kosmologie.

Het ene was met de Nijmeegse theoloog Ellen van Wolde, die de eerste zin van Bijbelboek Genesis had hertaald, verbeterd vond ze, waardoor er ook vóór het eerste moment al iets was. God schiep niet de hemel en de aarde, hij maakte ze los uit wat er eerder was. Het andere interview was met de Amsterdamse theoretisch natuurkundige Erik Verlinde, die in het licht van zijn nieuwe theorie over de zwaartekracht weinig geloof hecht aan de oerknal - waar de meeste kosmologen toch voetstoots van uitgaan. 'Sindsdien heeft het denken over beginnen me niet meer losgelaten', zegt Van den Berg aan de vooravond van de première.

Theaterduet

In Oerknal Variaties, een theaterduet met improviserend gitarist en geluidenmaker Jacq Palinckx, onderzoekt hij wat de wetenschap zegt over beginpunten. Losjes vermengt hij zijn eigen geboorteverhaal met theorieën van historische personen als George Lemaître, de Belgische priester die als eerste uit Einsteins vergelijkingen een beginpunt van het universum afleidde waarin sommigen de hand van God ontwaarden, maar hij niet. Met Darwins warme poeltje vol beginnend leven. Het Miller-Urey-experiment met oersoep en bliksem, waarbij de bouwstenen van leven ontstaan. Genesis.

Bijna, zegt Van den Berg als zichzelf, staand op een uitgerolde papierstrook, was hij er helemaal niet geweest. Als zijn vader na het premature breken van de vliezen had afgewacht, zoals de

doktersvrouw adviseerde. Als zijn vader niet halsoverkop de auto van diens vader was gaan halen, verderop in Veldhoven, en naar het ziekenhuis was gereden. Als. En anderzijds, zegt Van den Berg ook, was zijn vroegtijdige geboorte ook weer niet zo verrassend. 'Ik kan nog steeds niet wachten om overal bij te zijn.'

Scheppingsverhaal op zichzelf

Van den Berg maakte met Theater Adhoc eerder wetenschapsvoorstellingen over onder meer de ontdekking van het Higgsdeeltje en raakte bij de voorbereidingen bevriend met de bejaarde naamgever Peter Higgs in Edinburgh. Vanavond zit in Frascati Erik Verlinde op de eerste rij, de theoreticus die Van den Berg ter voorbereiding interviewde over diens dwarse theorieën. Verlindes eigen oerknal, het moment dat hij zijn theorie bedenkt, blijkt een scheppingsverhaal op zichzelf, met gestolen autosleutels en een laptop op een vakantieadres in Zuid-Frankrijk en eindelijk de tijd om met pen en papier na te denken.

Theoreticus Verlinde ziet zichzelf op het podium terug in Jan van den Berg die zijn scepsis over de oerknal verwoordt. Zoals het leven op aarde misschien wel uit steeds samenhangender gekrioel van moleculen is ontstaan, zo kunnen tijd en ruimte ook spontaan zijn opgedoken. En dat dat sprekend op een oerontploffing lijkt, is dan meer een kwestie van perspectief. Een goed verhaal misschien, maar niet het beste wat er over het universum te zeggen is. Van den Berg: 'Verlinde heeft het letterlijk over het vinden van een nieuw verhaal, met nieuwe woorden, dat vind ik treffend. Al geef ik toe dat het snel ingewikkeld wordt en ik dat in de voorstelling ook tegen het publiek zeg: het is lastig goed onder woorden te brengen.'

Zoals ook zijn eerdere voorstellingen is Oerknal Variaties een lichtvoetige mengvorm van documentaire en verbeelding. Begrijpelijkerwijs vaak aangekondigd als theatercolleges. Maar hij is natuurlijk geen wetenschapper, erkent Van den Berg. 'Strikt genomen ben ik alleen maar een nieuwsgierige, bijna journalistieke verhalenverteller. Een beetje in de traditie van Herodotus, die vijf eeuwen voor Christus zijn reiservaringen eerst in het theater vertelde en pas nadien opschreef. Omdat je het vaak pas overziet als je het hardop vertelt.'

Oerknallen live

Behalve acteur en schrijver Jan van den Berg eist in Oerknal Variaties musicus, componist en geluidenmaker Jacq Palinckx (Tilburg, 1959) een deel van het podium op. Omringd door gitaren, vervormers, effectpedalen en loopers produceert hij een indringend geluidsdecor, wisselend tussen akoestische gitaarbegeleiding tot massief kabaal. Een enkele keer neemt hij het woord. Palinckx is ook actief als beeldend kunstenaar en speelt in diverse muziekgezelschappen.

(Translation: Jane Bemont | Elegant English)